

Bài 38 Vấn đề tổ chức lãnh thổ công nghiệp

1. Khái niệm

Tổ chức lãnh thổ công nghiệp là sự sắp xếp, phối hợp giữa các quá trình và cơ sở sản xuất công nghiệp trên một lãnh thổ nhất định để sử dụng hợp lý các nguồn lực sẵn có nhằm đạt hiệu quả cao về các mặt kinh tế, xã hội và môi trường.

Tổ chức lãnh thổ công nghiệp có vai trò đặc biệt quan trọng đối với quá trình đổi mới kinh tế – xã hội của nước ta. Đây là một trong những công cụ hữu hiệu trong sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước.

2. Các nhân tố chủ yếu ảnh hưởng tới tổ chức lãnh thổ công nghiệp

Hình 38. Các nhân tố chủ yếu ảnh hưởng tới tổ chức lãnh thổ công nghiệp

Dựa vào hình 38, hãy phân tích các nhân tố chủ yếu ảnh hưởng tới tổ chức lãnh thổ công nghiệp.

3. Các hình thức chủ yếu của tổ chức lãnh thổ công nghiệp

a) Điểm công nghiệp

Dựa vào kiến thức đã học ở lớp 10, hãy nêu những đặc điểm chính của điểm công nghiệp.

Ở nước ta có nhiều điểm công nghiệp. Các điểm công nghiệp đơn lẻ thường hình thành ở các tỉnh miền núi của Tây Bắc, Tây Nguyên.

Hãy xác định một số điểm công nghiệp trên bản đồ Công nghiệp chung (hoặc Atlas Địa lí Việt Nam).

b) Khu công nghiệp

- Khu công nghiệp (được hiểu là khu công nghiệp tập trung) là hình thức tổ chức lãnh thổ công nghiệp mới được hình thành ở nước ta từ những năm 90 của thế kỉ XX cho đến nay. Đây là khu công nghiệp do Chính phủ (hoặc cơ quan chức năng được Chính phủ uỷ nhiệm) quyết định thành lập, có ranh giới địa lí xác định, chuyên sản xuất công nghiệp và thực hiện các dịch vụ hỗ trợ sản xuất công nghiệp, không có dân cư sinh sống.

Ở nước ta, ngoài khu công nghiệp tập trung còn có khu chế xuất (chế biến để xuất khẩu) và khu công nghệ cao.

- Tính đến tháng 8 – 2007 cả nước đã hình thành 150 khu công nghiệp tập trung, khu chế xuất, khu công nghệ cao (với tổng diện tích đất tự nhiên là hơn 32,3 nghìn ha). Trong số này có 90 khu đã đi vào hoạt động (gần 19,8 nghìn ha) và 60 khu đang trong giai đoạn giải phóng mặt bằng, xây dựng cơ bản.

Các khu công nghiệp tập trung phân bố không đồng đều theo lãnh thổ. Tập trung nhất là ở Đông Nam Bộ (chủ yếu là Thành phố Hồ Chí Minh, Đồng Nai, Bình Dương, Bà Rịa – Vũng Tàu), sau đó đến Đồng bằng sông Hồng (phần lớn ở Hà Nội, Hải Phòng) và Duyên hải miền Trung. Ở các vùng khác, việc hình thành các khu công nghiệp tập trung còn bị hạn chế.

Tại sao các khu công nghiệp tập trung lại phân bố chủ yếu ở Đông Nam Bộ, Đồng bằng sông Hồng và Duyên hải miền Trung ?

c) Trung tâm công nghiệp

Hãy trình bày những đặc điểm chính của trung tâm công nghiệp.

Trong quá trình công nghiệp hoá ở nước ta, nhiều trung tâm công nghiệp đã được hình thành. Dựa vào vai trò của trung tâm công nghiệp trong sự phân công lao động theo lãnh thổ, có thể phân thành các nhóm sau đây :

- Các trung tâm có ý nghĩa quốc gia gồm có Thành phố Hồ Chí Minh và Hà Nội.
- Các trung tâm có ý nghĩa vùng như Hải Phòng, Đà Nẵng, Cần Thơ...
- Các trung tâm có ý nghĩa địa phương như Việt Trì, Thái Nguyên, Vinh, Nha Trang...

Còn căn cứ vào giá trị sản xuất công nghiệp, có thể chia các trung tâm công nghiệp thành các trung tâm rất lớn (Thành phố Hồ Chí Minh), các trung tâm lớn (Hà Nội, Hải Phòng, Biên Hoà, Thủ Dầu Một, Vũng Tàu...), các trung tâm trung bình (Việt Trì, Đà Nẵng, Nha Trang, Cần Thơ...), các trung tâm nhỏ (Quy Nhơn, Nam Định...).

Quan sát bản đồ Công nghiệp chung (hoặc Atlas Địa lí Việt Nam), hãy xác định các trung tâm công nghiệp rất lớn và lớn, nêu cơ cấu ngành của mỗi trung tâm.

d) Vùng công nghiệp

Trình bày những đặc điểm chính của vùng công nghiệp

Theo quy hoạch của Bộ Công nghiệp (năm 2001), cả nước được phân thành 6 vùng công nghiệp :

- Vùng 1 : Các tỉnh thuộc Trung du và miền núi Bắc Bộ (trừ Quảng Ninh).
- Vùng 2 : Các tỉnh thuộc Đồng bằng sông Hồng và Quảng Ninh, Thanh Hoá, Nghệ An, Hà Tĩnh.
- Vùng 3 : Các tỉnh từ Quảng Bình đến Ninh Thuận.
- Vùng 4 : Các tỉnh thuộc Tây Nguyên (trừ Lâm Đồng).
- Vùng 5 : Các tỉnh Đông Nam Bộ và Bình Thuận, Lâm Đồng.
- Vùng 6 : Các tỉnh thuộc Đồng bằng sông Cửu Long.

Câu hỏi và bài tập

---

1. Thế nào là tổ chức lãnh thổ công nghiệp ?
2. So sánh các hình thức tổ chức lãnh thổ công nghiệp ở nước ta.
3. Dựa vào kiến thức đã có, bản đồ Công nghiệp chung (hoặc Atlas Địa lí Việt Nam), hãy giải thích tại sao Thành phố Hồ Chí Minh là trung tâm công nghiệp lớn nhất nước ta.